

PORTRETTENGALERIJ VAN DE GENTSE SCHUTTERSMAATSCHAPPIJ WILLEM TELL

Beatrix BAILLIEUL

Hoewel deze 19de- eeuwse schuttersvereniging jarenlang een actieve rol speelde in het sociale leven van die tijd en druk bezocht werd door Gentse politici en hogere burgerij (industriëlen, aannemers, architecten...) in hoofdzaak van liberale strekking, bestaat ze al jaren niet meer. De laatste sporen die ze achterliet dateren van 1945, einddatum van een verslagboek momenteel in privé bezit. Door zorgvuldig speurwerk kon het in 1989, bij een bezoek aan de weduwe van de heer Van Autryve, uit de papierslag van de maatschappij worden gered¹. Van Autryve bekleedde jarenlang een bestuursfunctie binnen de maatschappij toen deze een onderkomen had gevonden in De Toren, een herberg met feestzaal (bouwjaar 1902) aan de voet van de Sint-Salvatorkerk in de Sleepstraat te Gent.

Mede dankzij deze vondst kon de geschiedenis van de vereniging geschreven worden². Het ontdekken in 1995 van het guldenboek bracht echter een oplossing voor nog heel wat onduidelijkheden³. Een geactualiseerde versie van de geschiedenis dringt zich dan ook op en wordt in het vooruitzicht gesteld.

Na lectuur van het guldenboek konden bijna alle portretten, die sinds 1963 bewaard worden in het lokaal van de Gentse Sint-Rochusgilde aan het Sint-Pietersplein, geïdentificeerd worden.

Het betreft hier tien portretten van voorzitters en ere-voorzitters en één schilderij met de afbeelding van een vaandel. De schilderijen op doek zijn te dateren tussen 1850 en 1939 en vormen een onderdeel van het verhaal van een vereniging die in de 19de eeuw hoge toppers scheerde en in de 20ste eeuw op korte tijd in het niet verdween.

Portrettengalerij van de kruisboogmaatschappij Willem Tell in de Bagattenstraat. Porseleinkaart, na 1850. Verz. R. De Vriendt
Foto G. Anthéunis Gent.

Het was stadsarchivaris professor dr. Victor Fris (1877-1925) die in zijn prijsboek voor de schooljeugd *'De Historische persoonsnamen der straten van Gent'* (1922) voor de eerste maal melding maakte van de "portretten der Koningen van de ontbonden Tell-maatschappij, die thans naar 't Museum overgebracht zijn". Het is echter niet duidelijk of en in welk museum deze stukken een onderdak kregen. Bovendien vergistte de auteur zich: de maatschappij was in 1922 wel verdwenen uit de Bagattenstraat maar niet ontbonden.

In 1958 kwam de collectie opnieuw te voorschijn: de pas benoemde deken van de Sint-Rochusgilde, gemeenteraadslid Valère Henau, en beeldhouwer Jan Anteunis (1896-1973) die er de functie van baljuw waarnam, brachten een bezoek aan de heer Van Autryve woonachtig in de Doornzelestraat te Gent. Van Autryve bleek een van de laatste bestuursleden (in 1942 aanvaard) van de kruisboogmaatschappij Willem Tell geweest te zijn en had op dat ogenblik de portretten in zijn bezit. De onderhandelingen voor de overdracht ervan verliepen moeizaam zodat pas in 1963 de schilderijen definitief in het lokaal van de Sint-Rochusgilde een onderkomen vonden⁴. De portretten kregen een plaats in de schietbaan. In 1989/90 werden ze stof- en nicotinevrij gemaakt en hier en daar - niet altijd correct - hersteld door

de toenmalige baljuw Cyrille De Geyter (1931-1993). Pas daarna kregen ze een plaats in de gildenkamer.

Het gebruik om hoofdmannen, euverdekens en koningen van schuttersgilden voor het nageslacht te vereeuwigen is eeuwenoud. In de rijke verzameling van de vier Gentse Hoofdgilden gaan de sporen hiervan terug tot in de 17de eeuw⁵. Het was ook traditie dat deze portrettengalerij in het gildenlokaal tentoongesteld werd. Door de turbulente gebeurtenissen binnen de gilden of door de politieke omgeving, kwamen portretten soms in privébezit terecht of vonden ze een plaats in het Bijlokemuseum waar ze nu nog kunnen bewonderd worden.

De Willem Tellmaatschappij (de leden schoten er met de kleine kruisboog op doel) die van bij haar ontstaan in 1825 een plaatsje wilde veroveren naast de Sint-Jorisgilde (waar geschoten werd met de grote kruisboog op de peerse), zou, na de herinrichting van 1850, deze gewoonte overnemen. Het is deze portrettengalerij die, na het uitsterven van de maatschappij, als één geheel bewaard bleef. Door verder systematisch onderzoek konden de erop afgebeelde figuren niet alleen binnen de vereniging maar ook in het sociaal-economisch patroon van de stad geplaatst worden.

Nieuwjaarswens, 1861. Porseleinkaart litho
L. Stroobant. Verz. R. De Vriendt. Foto G. Antheunis
Gent.

Portret L.H. Haemelinck, voorzitter en stichtend lid
van de maatschappij Willem Tell. Steendruk J. Pin-
noy, 1842. Verz. BUG, kaarten- en prentenkabinet.
Foto G. Antheunis Gent.

Een korte historische duiding

De stichting van de kruisboogmaat-
schappij Willem Tell gebeurde op kerst-
mis 1825 in de herberg Sint-Anneyt of
Sint-Arnold, gelegen in de Sint-Pieters-
wijk aan de Kortrijksepoortstraat. De
eerste voorzitter was Ivon De Ruyck,
een katoenfabrikant werkzaam aan de
Coupure. Over zijn rol in de maatschap-
pij zijn verder geen gegevens bekend.
Wel werd hij sinds 1834 als lid van de
Sint-Jorisgilde opgemerkt.

De Ruyck werd als voorzitter opgevolgd
door glazenmaker en negociant in ver-
waren Louis-Hubert Haemelinck (ca
1777- Gent 29 maart 1850). Onder zijn
impuls werd op 10 maart 1835 aan het
stadsbestuur de erkenning van de maat-
schappij gevraagd. Deze toelating, toch
wel belangrijk om in aanmerking te
komen voor subsidies bij schutterswed-
strijden of gelegenhedsoptochten, werd
op 9 mei verleend.

Haemelinck zelf prijkt niet in de portret-
tengalerij, deze gewoonte was op dat
ogenblik binnen de Willem Tellmaat-
schappij nog niet ingeburgerd. Van hem
is echter wel een litho bewaard uit 1842
waarop hij voorgesteld wordt met de
voorzittersjerp en de kentekens van zijn
maatschappij ⁶. Hij was een vooraan-
staand en gefortuneerd burger, gehuwd
met Jeanne Lammens en woonachtig in
de Nederkouter. Zijn schoonzoon, archi-
tect Louis Eyckens (1807-1879), stond

ondermeer in voor de uitvoering van het rijkelijk gedecoreerd herenhuis Lousbergs de Hemptinne in de Keizer Karelstraat. Ofschoon woonachtig in de Nederkouter bezat Haemelinck verschillende eigendommen in de Bagattenstraat ⁷.

Omstreeks 1828 kreeg de maatschappij de gelegenheid twee van deze panden, die toen de huisnummers 27 en 29 droegen en waaraan een uitgestrekte tuin van circa 1060 m² verbonden was, te huren. Haemelinck gaf daarop aan zijn schoonzoon de opdracht zijn drie eigendommen aan de straatzijde met een verdieping te verhogen⁸. Hij stond zelfs toe dat er op het beschikbaar gestelde terrein in 1838 een schitterende feestzaal opgetrokken werd, waarvan hier en daar nog iconografische sporen, vooral op nieuwjaarswensen, bewaard bleven ⁹.

Bij zijn overlijden in 1850 was hij nog steeds voorzitter van de maatschappij. Hij werd begraven in de O.L.Vrouw Sint-Pieterskerk op 15 april en als lid van het Genootschap van de Oude Wapenbroeders van het keizerrijk (opgericht in 1841) met militaire eer bijgezet op het kerkhof van de Napoleonisten buiten de Dampoort¹⁰. Op de zuil van de Napoleonisten op het Campo Santo van Sint-Amandsberg wordt hij eveneens met naam vermeld:

“Haemelinck (+)L.H. + avril 1850 - 19me Rég. - Infant”.

Rouwkaart L.H. Haemelinck.

Litho L. Defferrez, 1850.

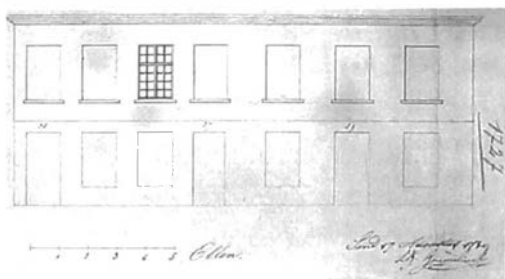
Verz. BUG, handschriftenzaal. Foto G. Antheunis Gent.

Adreskaartje architect Louis Eyckens.

Litho F. en E. Gyselynck. Verz. R. De Vriendt

Na zijn dood werd de maatschappij heringericht en opnieuw gereguleerd. Dit gebeurde op 5 juli 1850. In een contract afgesloten voor notaris Eggermont, werd als eerste belangrijke stap overgegaan tot de aankoop van het lokaal voor een bedrag van 17.600 franken. Dit gebeurde in overleg met de erfgenamen: Jeanne Lammens, zijn weduwe, Louis Eykens, architect en echtgenote Pauline Haemelinck, Charles Nolet, uurwerkmaker en echtgenote Delphine Haemelinck, Théodore, huisschilder en Edouard Haemelinck, zijn kinderen. De koop betrof het lokaal met een grote tuin, een woonplaats, een danszaal, een schietzaal en verschillende mooie zalen in de Bagattenstraat 27. Tot dan had de maatschappij het pand gehuurd voor 1000 fr per jaar. Het aanpalend huis nr 25 was in huur bij Laurent Steenbrugge, een timmerman en het huis nr 29 stond leeg¹¹.

Optrekken van de woningen van Hamelinck in de Bagattenstraat met één verdieping. Bouwtekening bij aanvraag. Verz. SAG, reeks G12. Foto Stadsarchief Gent

Deze aankoop gaf een nieuwe impuls aan de vereniging. Het werd vanaf dan gebruikelijk dat elke nieuwe voorzitter en ere-voorzitter geportretteerd werd. Na een schitterend verjaardagsfeest, in 1900, onder het voorzitterschap van Victor De Muynck, begon de ster van de maatschappij te tanen. Kort na wereldoorlog I werd het lokaal in de Bagattenstraat openbaar verkocht en vanaf 1920 hernamen de leden van Willem Tell hun activiteiten in café "De Toren" aan de H.Kerstkerk in de Sleepstraat. De kruisboogsport werd verlaten en de schutters legden zich toe op het bolspel. Na 1945 lijkt de vereniging van de aardbol verdwenen te zijn. Geen enkel document wijst nog op haar bestaan.

De portretten

Een voorzitter werd voor drie jaar verkozen, ere-voorzitter werd men voor het leven. Van de tien portretten werden er acht geïdentificeerd: Pierre J. Kerfysier (1801-1852), Joseph Kerfysier (1833-1888), Louis Van Ghendt, Victor de Muynck (1840-1904), Eugène Desiré Cambier (1821-1906), Alfons Collumbien (1867-1947) en de ere-voorzitters: Diomède Claes (1825-1846) en Charles de Kerchove de Limon (1819-1882). De portretten van Karel Inghels en Jan Van Damme konden niet toegeschreven worden, van Siegfried Van Gheluwe werd

wellicht nooit een portret gemaakt.

De portretten werden door de leden bekostigd via een vrijwillige inschrijving en aan de betrokkene overhandigd ter gelegenheid van een banket. Traditioneel werden ze in het maatschappijlokaal opgehangen. Bij de beschrijving van de portretten werd de chronologie gerespecteerd.

DIOMEDE CLAES

(Gent 17 maart 1825 - Brussel 18 november 1846), schilderij op doek naar Daguerreotypie, 1850.

Joannes Egidius Vanderplaetsen, h: 117 (143) b: 95 (122), geen signatuur of datering

Beschrijving

De jongeman met snor wordt zittend afgebeeld en heeft een wandelstok in de hand. Hij draagt een schouderlint met het wapen van de maatschappij. Op zijn linker revers zijn twee tekens gespeld: een kruisboogje dat getuigt van zijn lidmaatschap (wordt door elk lid bij zijn intrede aangekocht) en een gouden penning waarop de voorstelling van het gildenvaandel geciseleerd is (geschonken door de maatschappij op 22 maart 1846 bij de inhuldiging van de vlag). Rechts: vlag van de maatschappij: groen veld met gouden borduursel en een gevierendeeld wapen waarop een witte leeuw op een zwart veld prijkt. De velden 1 en 4

Portret D. Claes. Johannes Vanderplaetsen, 1850. Verz. Sint-Rochusgilde Gent. Foto C. De Geyter 1990.

zijn van keel waarop een pijlenkoker met pijlen afgebeeld zijn; de velden 2 en 3 zijn van zilver en dragen een balansboog. Bovenaan is er rond de stang een krans met eremetalen geplaatst. Links, op een consoletafeltje: een boek met gouden snee en een beeldje van Willem Tell, steunend op een boog, in verguld brons. Dit beeld bekroonde de draagstang van de nu verdwenen standaard en werd uitgevoerd door confrere Jean Mortier.

*Biografie*¹²

Diomède Claes was de zoon van Franciscus en Isabella de Cock en woonde in een herenhuis aan de Nederkouter (bouwjaar

*Ayez pitié de moi comme un misère qui des misères
amis ayez pitié de moi, puisque la misère du
Seigneur m'a frappé. Job. XIX. 21
Mes jours se sont écoulés comme l'ombre. Le
travail de ma demeure sur la terre est fini. Où
est le sépulchre de mon père, où est le sépulchre de
mon père, où est le sépulchre de mon père. Ps. 113. 9*

PREZ POUR L'AME
de feu Monsieur
DIOMÈDE NICOLAS CHARLES
CLAES,
Né à Gand le 17 Mayo 1825
Décédé à Bruxelles le 18 Novembre 1846

Mon ame était compatissante envers le pauvre
Sallondais, les biens, et les maux sont venus
fondre sur moi; j'espérais la lumière, et les
ténèbres m'ont enveloppé. Un feu brûle dans
mes entrailles, sans me donner aucun repos,
les jours de la affliction m'ont prévenu. Je
marchais tout triste, mais sans me laisser
aller au murmure. — Souvenez-vous de moi
Mon Dieu, pour ces choses et n'effacez pas de
votre souvenir les bonnes œuvres que j'ai faites.
Car j'espère que mon Rédempteur est vivant et que
je serai avec lui au dernier jour... et je verrai mon
Dieu dans ma chair... c'est là l'espérance qui repose
dans mon sein. 46. 11. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

1828)¹³. Hij werd op 22 december 1844 als eerste ere-voorzitter van de maatschappij geïnstalleerd. Hij overleed te Brussel op zeer jonge leeftijd ten gevolge van een longaandoening. Negen leden van de W. Tellmaatschappij woonden in Brussel de lijkdienst bij, evenals de kerkdienst te Lembeek waar hij in de familiekerk begraven werd. Medelid Ferdinand Bertin, die een bijzondere school voor jongelingen leidde in de Sint-Jansvest, sprak er, in naam van de maatschappij, een lijkrede uit.

De naam van Diomède Claes zou ongetwijfeld verbonden blijven met de standaard die hij aan de maatschappij schonk en waarvan een schilderij en een beschrijving bewaard bleven. Jammer genoeg verdween het stuk zelf in de loop der jaren. De laatste sporen ervan dateren van 1941 toen de standaard aan de toenmalige secretaris Blaes overgemaakt werd.

Doodsprentje Diomède Nicolas Charles Claes, 1846. Verz. VVF Merksem

Uitnodiging voor een prijsuitreiking aan de leerlingen van de school van F. Bertin in de feestzaal van Willem Tell.
Porseleinkaart litho Charles Vincent Gent.
Verz. R. De Vriendt.

PIERRE JOSEPH KERFYSER

(Oostende 20 november 1801 - Gent 15 augustus 1852), schilderij op doek, 1851
 Joannes Egidius Vanderplaetsen, h:120 (146); b: 100 (124), gesigneerd en geda-teerd rechts onder "J.Vanderplaetsen '51"

Beschrijving

Kerfysier werd rechtstaand afgebeeld met het maatschappijlint over de rechterschouder. Op zijn linker revers is een kruisboogje gespeld als teken van lidmaatschap. Links ligt het reglement van de maatschappij op een tafel. Hij legt er zijn rechter hand op en wijst de tekst aan. Dit reglement (12 aug 1850) lag, bij de herinrichting van de maatschappij op 5 juli 1850, aan de basis van een nieuwe bloeiperiode.¹⁴

Naast het reglement staat een inktpot met pluim en op de achtergrond is een kolfkruisboog zichtbaar. Rechts als decor: een deel van het schutterslokaal, rondbogen en koppen zijn de meest opvallende architecturale elementen van de gevel, in de tuin een beeld op voetstuk met een voetboog in de hand.

Biografie

Pierre Kerfysier woonde aan de Lindelei en was gehuwd met Joanna Maria Sauvage waarvan hij tien kinderen had. Hij was als aannemer, bouwkundige en metselaar betrokken bij verscheidene

Portret Pierre Joseph Kerfysier. Joannes Vanderplaetsen, 1851.
 Verz. Sint-Rochusgilde. Foto C. De Geyter 1990.

Portret Pierre Joseph Kerfysier, bouwkundige. Litho
 R. Vandesteene. Verz. SAG, portretten. Foto G. Antheunis.

belangrijke opdrachten in Gent: de Opera aan de Kouter, de Casino aan de Coupure met stadsarchitect Louis Roelandt als ontwerper en de feestzaal van de maatschappij in de Bagattenstraat.

Pierre Kerfysier werd voorzitter op 15 augustus 1850, kort na de herinrichting van de maatschappij en in opvolging van Haemelinck. Hij overleed in 1852 na een beenamputatie ten gevolge van een val bij werkzaamheden aan de vlasfabriek La Lys. Op dinsdag 17 augustus werden in de kerk van Sint-Martinus de laatste gebeden uitgesproken. Dan vertrok de rouwstoet naar het kerkhof buiten de Brugsepoort¹⁵. De keuze van dit kerkhof wijst op zijn liberale strekking.

KAREL DE KERKHOVE DE LIMON
(Gent 4 juni 1819 - Gent 21 februari 1882), schilderij op doek, 1857

Joseph Pauwels, h: 122 (147); b: 102 (126) gesigineerd en gedateerd links onder "Joseph Pauwels '57"

Gereinigd in 1989, twee recente scheuren.

Beschrijving

De ere-voorzitter, met baard en snor, wordt zittend afgebeeld. Op zijn linker revers is een ereteken gespeld (Leopoldsorde?). Aan zijn linkerzijde staan op een tafel: een gouden of vergulde beker met deksel en een handbel en ligt een opgevouwen schouderlint met het embleem van de maatschappij. Bovenaan links is het familiewapen en de familiespreuk zichtbaar.

*Portret Karel de Kerkhove de Limon.
Joseph Pauwels, 1857. Verz. Sint- Rochus-gilde
Gent. Foto C. De Geyter 1990.*

*Portret Joseph Jacques Kerfysier.
Joseph Pauwels, 1857.
Verz. Sint- Rochusgilde. Foto C. De Geyter 1990.*

Biografie

Hij was gehuwd sinds 15 mei 1843 met Eugénie de Limon, was burgerlijk ingenieur en woonachtig in de Burgstraat. Op 21 september 1851 werd hij tot erevoorzitter van de Willem Tellmaatschappij verkozen. Hij was burgemeester van de stad van 1857 tot 1882, provincieraads-lid, volksvertegenwoordiger en senator en zijn politieke opvattingen kenmerkten zich door een uitgesproken anti-klerikalisme en een overtuigd liberalisme, een strekking die door te trekken is doorheen de leden van de Willem Tell maatschappij. Zijn portret werd op 27 december 1856 onthuld. Op 26 januari 1857 werd hij als voorzitter van de "Liberale Grondwettelijke Vereniging" gekozen¹⁶.

JOSEPH JACQUES KERFYSER (Gent 1 juli 1833 - Gent 29 mei 1888), schilderij op doek, 1857

Joseph Pauwels, h:124 (145); b: 102 (124,5) gesigneerd en gedateerd onder links "Joseph Pauwels 1857"

Beschrijving

De voorgestelde jongeman zit neer en draagt het schouderlint van de vereniging over de rechterschouder.

Biografie

Evenals zijn vader was Joseph Jacques Kerfysers aannemer en architect. In 1854 werd hij voorzitter van de maatschappij. Op 15 januari 1859 huwde hij met Maria Van Dinter (1835-1890), dochter van een katoenfabrikant waarmee hij vier kinderen had. Van 1882 tot aan zijn dood was hij gemeenteraadslid met een liberale strekking. Op professioneel vlak was hij lid van de administratieve Raad van de orde (?) van architect-aannemers. Hij overleed in 1888 en werd bijgezet op de gemeentelijke begraafplaats Brugse poort¹⁷. De concessie werd aangevraagd door zijn moeder voor haar in 1852 overleden man.

Het monument, in neoclassicistische stijl, is een realisatie van architect Jules Van de Waele. De rechtopstaande fakels staan symbool voor vrijzinnigheid en getuigen van een liberale ingesteldheid (Weslerbegraafplaats nr A396)(18).

Grafmonument familie Kerfysse op de Westerbegraafplaats nr A-396. Eigen foto 1996.

LOUIS VAN GHENDT, schilderij op doek 1861.

Joseph Pauwels, schilderij op doek, h: 122 (156); b:100 (131), gesigneerd en gedateerd links onder "Joseph Pauwels '61" (moeilijk leesbaar)

Beschrijving

Deze man met baard en snor is rechtstaand afgebeeld met de linkerhand op de leuning van een zetel waarover het verenigingslint gelegd werd, de tekst "Guilla." is nog juist zichtbaar.

Biografie

Over deze voorzitter is nagenoeg geen informatie bekend, ook niet vanaf wanneer hij deze functie bekleedde. Wel werd in het guldenboek een nauwkeurig verslag verleend van het banket waarop het portret onthuld werd. Op 25 augustus 1861 werd de voorzitter door een delegatie van de maatschappij met een koets opgehaald om zich naar het lokaal te begeven. De ondervoorzitter Ferdinand Bertin heette hem aan de poort welkom en begeleidde hem via de met glas overdekte gaanderij naar de versierde zaal. Daar werd hij met vreugdekreten onthaald en aan de piano werd het bekende vriendenaria van Grétri "Waer kunnen wij nog beter zijn, als bij ons goede vrienden" gespeeld onder het eenparig gezang van 140 stemmen. Na een korte toespraak van de ondervoorzitter, waar-

*Portret Louis Van Ghendt. J. Pauwels 1861.
Verz. Sint-Rochusgilde Gent.
Foto C. De Geyter 1990.*

bij ook de ere-voorzitter verontschuldigd werd, kon iedereen aan tafel. Het maal werd opgediend door leden van de maatschappij, als teken van vriendschap. Bij het nagerecht werd het portret onthuld en nam de voorzitter het woord om te danken en om te beloven dat hij tot het einde van zijn leven inspanning zal doen om "onze reeds zoo hoog in aanzien en voorspoed geklomene maatschappij tot nog hooger trap van eer en welzijn te brengen". Na de heildronken werden er enkele verzen gezongen onder begeleiding van de piano. Zij zouden gedrukt worden én aan elk lid uitgedeeld.

EUGEEN CAMBIER (Ronse 11 april 1821 - Gent 10 juli 1906), schilderij op doek, 1868

Joseph Pauwels, h:123 (168); b:105 (146), gesigneerd en gedateerd links onder "Joseph Pauwels 1868".

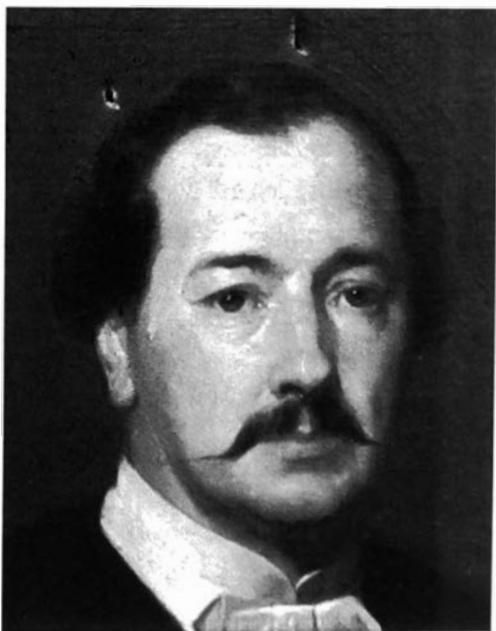
Beschrijving

Deze voorzitter werd rechtstaand afgebeeld met de linkerhand op de rugleuning van een stoel. Op zijn revers: twee kentekens, 1 zilveren en 1 goud/zilver. Bovenaan rechts is het wapenschild van de maatschappij zichtbaar met als kenspreuk "zie regt, doe regt".

Biografie

Tijdens de Algemene vergadering van 19 februari 1865 werd Eugene Cambier als nieuwe voorzitter verkozen, tijdens een banket werden hem de tekens van zijn functie overhandigd. In 1868 werd hij herkozen en terzelfdertijd werd beslist een inschrijvingslijst te openen om hem zijn portret te kunnen laten uitvoeren. Kunstschilder en lid van de maatschappij J.Pauwels werd met de opdracht belast en nog hetzelfde jaar werd het portret tijdens een banket ter gelegenheid van de 43ste verjaardag van de maatschappij aan de voorzitter overhandigd. Hij was een van de meest geliefde voorzitters van de maatschappij. Uit zijn huwelijk met Mathildis Francisca Minne had hij vier kinderen.

Hij was vereerd in de Leopoldsorde en de Orde van Karel III van Spanje. Bij zijn overlijden in 1906 woonde hij in de Zwartzusterstraat 9. Hij werd begraven in een familiekerk aan de Brugsepoort¹⁹.

Portret Eugène Désiré Cambier: J. Pauwels, 1868, detail.

*Verz. Sint-Rochusgilde Gent.
Foto C. De Geyter 1990.*

VICTOR DE MUYNCK

(Gent 24 oktober 1840-23 februari 1904), schilderij op doek, 1900
Ferdinand Willaert, h:126 (147); b: 102 (124,5), geen signatuur.

Beschrijving

De man met baard is rechtstaand afgebeeld met de linkerhand op de rugleuning van een stoel. Op de linker revers van zijn vest is een rood lintje aangebracht en bovenaan rechts is het wapen van de maatschappij zichtbaar.

Biografie

De Muynck werd voorzitter op 16 augustus 1896 nadat de maatschappij ettelijke jaren geen voorzitter meer had gehad omdat Cambier er geen interesse meer voor had. De eerste sporen van de achteruitgang van de maatschappij worden hiermee aangetoond. Hij was sinds 20/07/1871 gehuwd met Helène Delcroix en had vijf kinderen. Op dat ogenblik was hij uitbater van een gleierwerk-winkel, in 1885 werd hij vennoot-oprichter van Delcroix en c° en in 1890 beheerder van N.V. Union du Crédit. In 1898 werd hij opgenomen in de Leopoldsorde en van 1885 tot 1904 was hij liberaal gemeenteraadslid. Na zijn overlijden werd hij met militaire eer begraven. Hij was immers "sous-luitenant honoraire croix civique" (tweede klasse), "état major" en behoorde tot de

Portret Victor De Muynck. F. Willaert, 1900. Verz. Sint-Rochus-gilde Gent. Foto C. De Geyter 1990.

Gentse Burgerwacht. Op dat ogenblik woonde hij in de Savaanstraat²⁰.

De Muynck werd in 1906 als voorzitter opgevolgd door SIEGFRIED VAN GHELUWE (Wannegem - Lede 23 april 1832 - Gent 18 maart 1910), zoon van een kleermaker en broer van Leo, Vlaams componist en directeur van het Brugse conservatorium. Hij was slechts vier jaar voorzitter van de maatschappij en van hem bleef geen portret bewaard (werd vermoedelijk ook nooit uitgevoerd). Nochtans is hij een interessant figuur om even bij stil te staan. Zoals velen in die tijd aangetrokken werden door het succes van Gent als textielstad, kwam Van Gheluwe uit Wannegem en stichtte in 1862 in de Korte Ridderstraat

vlakbij het Belfort (deze straat liep vroeger van het Goudenleeuwplein naar de Poelje-markt) de “Groote Magazijnen ‘t Belfort” waar hij zijden stoffen, wollen damesstoffen, kanten, velours, mercerieën en benodigdheden voor kleermakers verhandelde. Hij was gehuwd met

Léonie Debonnet (1833-1912) en had twee zonen en één dochter: Jules (1870-1949), gehuwd met de Waegeneire (kinderen: Siegfried en Léon); de dochter huwde met Oscar Gevaert (kinderen: Paul, Elza, Louise en Robert ; Georges (1878-1972), gehuwd met Marguerite De Vriendt (1885-1929) (kinderen: Georgette °1907, Willy °Gent 1911-†Gent 1975 en Cécile °1910).

Siegfried Van Gheluwe overleed in 1910 en ligt begraven op het Campo Santo van Sint-Amansberg (I 131). Zijn zonen Jules en Georges baatten in het begin van de eeuw een belangrijke weverij uit langsheen de Nieuwe Vaart. Van Georges is geweten dat hij zeer intellectueel en muzikaal begaafd was maar een zonderling figuur. Hij was liberaal en toch een tikkeltje katholiek, franssprekend maar verdediger van de Vlaamse zaak. Hij noemde zichzelf “Un flamingant d’expression française”.

Na de eerste wereldoorlog kende de textielindustrie een enorme opgang. In enkele jaren tijd nam het kapitaal van Georges enorm toe en in 1922 kon hij een kasteel in Heusden kopen²¹.

Oscar Gevaert-Van Gheluwe had in 1908 een winkel in de Hoogpoort, terwijl de zaak aan de Korte Ridderstraat nog altijd bestond.

Winkelruimte breukbandmaker Karel Inghels aan de Zandberg, nu vegetarisch restaurant. Eigen foto 1996. ►

Briefhoofd van de firma S. Van Gheluwe aan het Emiel Braumplein Verz. F. Van Bost Gent.

KAREL INGHELDS, schilderij op doek, 1925

Jan VAN DAMME, schilderij op doek, nà 1925 en vóór 1936

Léonard De Buck, , h: 135 (162); b: 97 (126) gesigneerd links onder, niet gedateerd of h: 106 (122); b: 81 (97) gesigneerd boven rechts, niet gedateerd.

Beschrijving

De ene voorzitter werd rechtstaand afgebeeld met het wapen van de maatschappij in de linker bovenhoek van het schilderij; de andere - een oudere man - werd zittend voorgesteld met het maatschappijlint over de rechter schouder. Beide figuren konden echter niet van elkaar onderscheiden worden.

Biografie

Na het overlijden van Van Gheluwe (1910) werd Karel Inghels, een breukbandmaker aan de Zandberg (nu nr 8), de nieuwe voorzitter. Hij oefende deze functie nog steeds uit in 1925 toen de vereniging haar 100ste verjaardag vierde. Kort daarna en zeker in 1930 was Jan Van Damme, een bediende woonachtig in de Brabantdam, voorzitter.

Ook van hem werd door Leonard De Buck een portret gemaakt.

Karel Inghels en Jan Van Damme (wie is wie?) geportretteerd door L. De Buck. Verz. Sint-Rochusgilde Gent. Foto C. De Geyster 1990. ▲

ALFONS ERNEST COLLUMBIEN,
(Gent 17 februari 1867-Gent 21 januari
1947) schilderij op doek, 1939

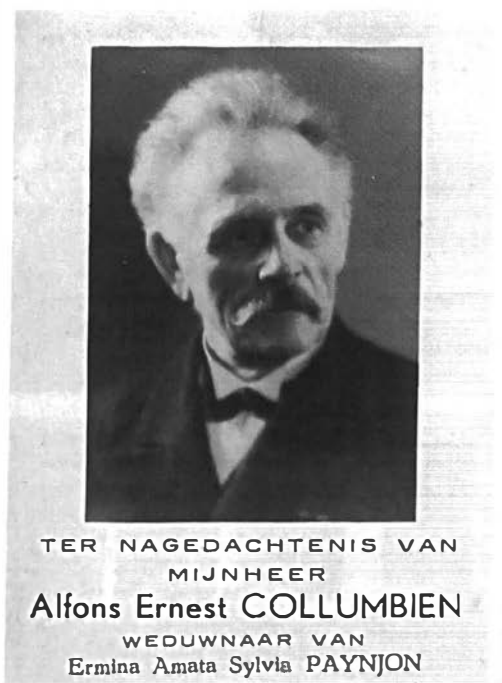
Léonard De Buck, h:138 (157); b:93
(112) signatuur Leonard de Buck boven
rechts.

Beschrijving

De voorzitter is geportretteerd gezeten op een veelkleurig bankstel. Opvallend is dat hij wel een rood lintje draagt op de linker revers maar geen schouderlint van de maatschappij.

Biografie

In 1936 volgde Alfons Collumbien Jan Van Damme op als voorzitter van de intussen tot boldersmaatschappij omgevormde kruisboogvereniging Willem Tell. Hij bleef zeker aan tot 1944/45, het ogenblik waarop alle sporen van de vereniging uitgewist lijken. Hij was tuinbouwkundige en gehuwd met Ermina Paynjon. Sinds 1906 was Collumbien voorzitter van de Bond der Hofbouwwerkers, een in 1867 opgerichte Gentse tuinbouwmaatschappij. Hij was leraar aan de Gentse tuinbouwschool en auteur van het boek "*Geschiedenis der Staat-smid-delbare tuinbouwschool te Gent*" (1924). Op zijn rouwkaartje staat terecht "Met U verdwijnt een sieraad uit de Tuinbouw-wereld, waar gij zijt voorbijgegaan gedijen nog de vruchten van uw werk"²².

De kunstenaars ²³

Jean Egidius Vander Plaetsen (Gent 1808-1857) studeerde aan de Gentse academie waar hij in 1843 tot leraar benoemd werd. Later promoveerde hij tot directeur aan de Academie van Dendermonde. Hij woonde in de Begijnengracht. Hij was leerling van Jean Portaels en Constant de Sloeders en schilderde voornamelijk religieuze onderwerpen en portretten. Hij ging eveneens in de leer bij Jean-Baptiste Maes-Canini. Van hem bleven ondermeer twee schilderijen bewaard in het Bijloke-museum en twee kinderportretten in het kapelleke Schreiboorn (1852,1854).

In opdracht van de Willem Tellmaatschappij vervaardigde hij de portretten van Diomède Claes en Pierre Kerfeyser.

Joseph Pauwels (Sleidinge 16 dec. 1818 - Gent 12 maart 1876) was een leerling van P. Van Hanselaere aan de Gentse academie en van G. Wappers aan de academie van Antwerpen. Werk van hem te Gent. Hij specialiseerde zich in muurschilderingen en was gekend door zijn portretten, zijn religieuze onderwerpen en als genreschilder. Het Gentse museum voor Schone Kunsten bezit van hem vier schilderijen, waarvan drie portretten.

Voor Willem Tell realiseerde hij de portretten van Karel de Kerkhove de Limon, Joseph Kerfeyser, Louis Van Gendt en Eugene Cambier.

Ferdinand Willaert (Gent 1861-1938). Hij was de schilder van oude kanalen, stadshoekjes, begijnhoven, landschapen en portretten. In 1884 werd hij leraar aan de Gentse academie, later aan de Academie voor Schone Kunsten van Dendermonde. Zijn twee broers, Arthur en Raphaël-Robert waren eveneens kunstschilders²⁴. Voor de Willem Tellmaatschappij portretteerde hij Victor De Muynck.

Leonard De Buck (Gent 9 september 1874 - Gent 7 januari 1954) was achtereenvolgens gehuwd met Sylvia De Lange en Jeanne Collumbien, dochter van Alfons. Walter De Buck is een zoon uit dit tweede huwelijk. Hij volgde les aan de Gentse academie en zou gedurende drie jaar werkzaam zijn in het atelier van Van Biesbroek sr. Enkele jaren volgde hij les in de schilderklas van Jean Delvin en werd leraar aan de Gentse academie. Een tijdlang woonde hij in het Pand van het Patershol. De drie laatste voorzitters van Willem Tell (Karel Inghels, Jan Van Damme en Alfons Collumbien) werden door hem geschilderd.

Handtekening De Buck

Deze uitsluitend Gentse kunstenaars, allen academisch geschoold, behoorden niet tot wat de top van de Gentse schilderkunst kan genoemd worden. Zij hadden wel een plaatselijke faam die ze vaak opbouwden binnen de sociale context van een vereniging.

In deze studie wordt het opnieuw duidelijk dat de geschiedenis van een verdwenen privé-vereniging reconstrueren vaak een moeilijke opdracht is omdat, bij het opdoeken van de maatschappij, vaak belangrijke delen van het archiefmateriaal verloren gaan. Laat ons er hier dan ook voor pleiten particulieren aan te zetten contact op te nemen met openbare bibliotheken, archieven of verzamelaars van oude documenten vooraleer ze bepaalde waardepapieren vernietigen.

Een interessant stuk geschiedenis kan hiermee misschien bewaard worden.

Voetnoten

1. Verslagboek Maatschappij Willem Tell, 6 februari 1936-4 februari 1945. Verz. Walter Vanden Berghe (kopie Sint-Rochusgilde Gent)
2. VANDEN BERGHE Walter, De Kruisboogmaatschappij Willem Tell, in: *Balista, informatieblad Oude Koninglyke Gilde Sint-Rochus V.Z.W.*, jg 4, nr2-3, 1989, pp.1-7 en nr 4, 1989, pp.1-7
3. *Maetschappy Willem Tell Gent*, 1 januari 1844- ca 1930, verzameling Sint-Rochusgilde.
- Met dank aan deze gilde voor de faciliteiten verleend tijdens dit onderzoek.
4. Archief Sint-Rochusgilde, verslagen van de Eed 1958-1963
5. BAILLIEUL Beatrix, *De Vier Gentse Hoofdgilden*. Gent 1994
6. Steendruk J.Pinnoy 1842, afm: 18,4 x15,5 (30,2 x22 cm), Universiteitsbibliotheek Gent (BUG), kaartenzaal
7. Kadastrale bronnen in het stadsarchief (SAG) vermelden Louis Hubert Haemelinck als eigenaar van drie huizen en een tuin in de Bagattenstraat nrs 25-29 Deze panden waren te situeren tussen het Rozendaalken en de Pollepelstraat en geregistreerd onder de kadastrumnummers E 1297 (twee huizen en een hof, huisnummer 27 en 29) en E 1299 (huis, huisnummer 25 met de vermelding 'stagie op 1832'). SAG, reeks DD, aanwijzende tabellen 1828
8. SAG, reeks G12 nr 1727, 17 augustus 1830
9. cf Porseleinkaartjes verz. mevr R. De Vriendt.
10. BUG, handschriftenzaal, overliddens, doos 28, litho L.Defferrez, afm: 18,5 x24 cm. Op de gravure staat een grafmonument afgebeeld met rechts de vlag van de Willem Tellmaatschappij en links een vlag

van de Wapenbroeders van Napoleon met de gekroonde keizerlijke adelaar

11. Rijksarchief Gent, notariaat Eggermont Amelot II, nr 74, met dank aan Ginette Desmet voor het opzoekingswerk.

12. Voor verschillende biografische en politieke gegevens van de diverse voorzitters en ere-voorzitters werd gebruik gemaakt van de studie van DEVOLDER Kathleen, *Gij die door 't Volk verkozen zijt... De Gentse gemeenteraad en haar leden 1830-1914* (Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, XX). Gent 1994.

13. Meer informatie over Diomède Claes en zijn familie in de volgende bijdrage van R. De Vriendt.

14. Van deze figuur is ook een litho bewaard in de collectie van het Stadsarchief, SAG Atlas Goetghebuer, portretencollectie atlas 2.

15. *Gazette Van Gent*, woensdag 18 augustus en vrijdag 20 augustus 1852.

16. KLUYSKENS Pierre, Charles de Kerchove de Denterghem, in: *Ghendtsche Tydinghen*, jg 11, nr 3, 1982, pp.130-138

17. BUG, handschriftenzaal, overlijdens, doos 35.

18. Informatie over het grafmonument werd verleend door An Hernalsteen, licentiaat Kunstwetenschappen met een verhandeling over de Westerbegraafplaats.

19. BUG, handschriftenzaal, overlijdens doos 20.

20. BUG, handschriftenzaal, overlijdens doos 47.

21. Informatie verleend door mevr. Roza De Vriendt.

22. Informatie en documentatie verleend door Hugo Collumbien.

23. Informatie werd geput uit archiefdocumenten van het Museum voor Schone Kunsten te Gent met de hulp van Anne-

Marie Van Bever en Jeannine Baldewijns, de *Catalogus van het Museum van Schoone Kunsten. Stad Gent, II. Moderne meesters*. Gent 1932 en de *Dictionnaire biographique des artistes Belges de 1830 à 1970*. Brussel, Arto, 1978.

24. BUYLE Maurice, Kunstschilder Ferdinand Willaert (1861-1938), in: *Heemkundig Nieuws*, jg 13, nr 5, pp.8-10. Dank ook aan dr. Jean-Pierre De Bruyne voor bijkomende informatie over de schilder.